

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ СЕССИЯЗЫНГА УТКУШТУР

УРУГЛАРНЫҢ КУШ-АЖЫЛГА БЕЛЕТКЭЭР

«Школяны амыдырал-биле харылаанын быжыглар дугайында болгаш чуртта улус өөредилгенин системанын улам ийай сайырадыр дугайында» СЭКП ТБ-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлениниң теистеринде чугаазалыр өйү белген айтырыктар көдүртүнгөн. Өпүр олар салгакчыларын дугайында партиянык болгаш чакыткыч сагыш салышкынын чон бүрүтү-биле деткип, теистерге кырып турар болор айтырыктарга хамаарыштыр көдүртүнгөн санал-ооналарын кырып турарлар.

Бастын областын школаларын өдө тургузарыга хамаарыштыр чамдык саналдарынын бириккендик.

1959 — 60 өөредилге чымынганга агадлаш, хоорайнык болгаш обдастын чамдык школаларынын сес чамдык кылдыр өдө тургузар болза, азырбас деп бодалар мен. Чүге чүгө чамдык школаларына, а шунтузу өвөздө деп айтырып тургустуну келир. Бир өвөс келир өөредилге чымынган агадлаш бүтү школаларынын сес чыл хуусалыг кылдыр өдө тургузунтар болза, хей санын тургузарына амылга таарыштыр кырыр бергедер ийнеке өөредилгеден дашкар артын калып боуларар. Шынамыла, хоорайда болгаш обдастын, хоорайда болгаш өвөздө, техниктиг ортума агадлаш чери чов.

Сес чыл школанын дооскаш, оон ийай өөренип шыдаваннаарын дугузуун бүтүргө черери амылга чүгөп ап шыдаван маргалдаа чов. Иччаарга, сес чыл школанын дооскаш 14 — 15 харлыг, а чүгө өвөздө 16 харлыг боулар. Иччагаш оларга, бүтүргө черери амылга чыгып кырып алганарга, кызырадыр амыл хуун доктадыр болгаш оларын таарышкан амылдан болор. Ша мндыг быжыклар бекке мергежилдик мастерге баштаткан тускай

британын тургузуп боулар. Ол ышкаш амыл шагындан дашкар техниктиг өөредилгенин организаастаар. Өскөр чугаалаарга, уругларын бүтүргө боттары чаксаан амылдарында белеткээр дээр баш бурнулар болуп кылган бүтү хемчегерин алдыр апар. Бистид чамдык амыл-агыжыларымыс «амыл кылып билбес уруулар-биле кааа өөрүтүчү турар боор» дээр хөвөнүтү чакты өвөс болгай. Аныктары амылга хүлөп алмындан шүүт ойталаар фактылар турган болгай. Ону бөрүмдөөлөө, Бызмыда алаан каш техниктиг уламчыларын амы бекке мергежилдик амылчынар белеткээр школаларын тургузар айтырыгын шийтирээрине үези белген деп бодалар мен.

Обласка болгаш хоорайга физикага, химияга, биологияга, математикага болгаш өскө-дөө өртемгерге өлөөн мергежилдик уруулар өөренир нити билгенин ортума школаларын артырып каары база чугула болу дег. Ол школаларга хамыктын мурунда урууларын бүтү тала-биле сайырангай болурунга таарыччалыг байдаларын тургузар. Бизди чүгө болганда, школаларын материалдык базаларын быжыгалап, эки мастеркаларын кылып, херексөөдөр болгаш материалдык-биле бүрүр баштары чугула. Эки өвөздө болгаш, нити билгеш школаларынын өөрениччилери школанын дооскаш-ла дораан-на институттарга өөренип кырып ап боуларар.

Ол ышкаш Бызмыда музыка школалары өдө тургузарынын дугайында база чугаалааш эки. Музыка школалары чүгө дөгжүм талааны-биле тускай өртем бөөр өвөс, а орус дык, төөгү, математика дээр ышкаш нити билгеш өртемдерин өөредир кылдыр тургузар болза, алаан таарыччалыг апар. Музыка школаларынын өөрениччилери алаа баш өөренишпаш, нити билгеш школаларыга база өөренип турарлар. Иччагаш

олаарын өөредилгезин чактык аай кылаш өткөп боулар. Амыг школаларда туруп турар күш-ажыл кичөөдөр урууларын күш-ажылга белеткээр сорууганын чедир шийтиререп шыдавайп турар. Ийи шак иштинде күш-ажыл кичөөдөнгө уруулар кылар амылды ханызы-биле шийгээнип ап шыда-вас. Иччагаш хоорайга техниктиг ортума өөредилге черин тургузарын амыдырал негеп турар деп бодалар мен. Бизди школаларга инженерлер өртемниң теориянык кезең өрткер, а практика кырынга кичөөдөр чорударында бүтүргө черден бекке мергежилдик амылчынарны алдыр дээрин ший өвөс. Практиктик кичөөдөрүн өрткеринге пенсияда турар амылчынарны хаара тудуп боулар.

Улус өөредилгенин системанын өдө тургузарына өөрениччилерин боттары белеткээрге школаларын башкылар коллективни улу амылды чорудар ужурау. Амыдаштан өгө-дөөп, аны-бүрү тускай өртемгер дугайында бөдөөларын чорудуп, бүтүргө черден болгаш колхозтук сургалыг кичөөдөр-биле жура-жымышчынарны организаастап, бүтүргө черлеринге, колхозтарга, совхозтарга болгаш МТС-терге экскурсияларын чорудар. Иччагаш урууларын амыл-агыжын бүтү адмыралы-биле танымштырар.

Ол ышкаш школага бүтү амылды: класстарын артыларар, стод, сандалыларын септелгези, өрөөндөрүн чуйтайларар, бүтүргө дөөн ышкаш өскө-дөө амылдарын урууларга кыдыртыр. Мен бодаларымга, уруулар хей күш-ажыл кылгаш, могал-шы-чөөс кылган амылчынын шынары басырадыр деп бодалар болза, ший өвөс. Оларын харын кылып турар амылчы харымсалганы бекдир.

Л. ФЕДЧЕНКО, башкы.

СААНЧЫ ПЕНЕЙ

Ленин аттыг ведө амыл-агы артемниң № 1 сүт-баран фермасынын саанчымы, район Советиниң депутаты комсомолачу чык Чоюу Бадыновна Пеней күлө колхозта өвөс, харын Тес-Хем районда муруначы саанчы болуп турар. Аргель 1958 чылда саар инектер-не 850 кг сүт саарын план-каан турда, амыл саанчы 950 кг-нын саар хуулаа алгаш, он бир айларын дугузунда оран-чөө амыл күттөткөн. Эш Пеней 10 инек саап турар, инек бүтүргө сүтүндө 1100 амыл кылоткан. Ноябрьда сүт саалдын элөөн кудулаан-даа болза, муруначы саанчы бүтү аргаларын хергеп тургаш сүт саалдынын кудулаан-паан. Ноябрь айда инек бүтүргөдөн 165 кг-ны амыл хүдө бир инектен 5,5 кг сүтү алган. — СЭКП-ниң өзөгч чок ХХІ сьездинде Н. С. Хрущевтун «1959—1965 чылдарда ССРЭ-нин улус амыл-агынын хөгжүдөрүн контроль чугаалаары» деп иштөөлөниң теистерин сук-чашп, улам-на терең кырып, сүт саалдынын көвүдөр дугайында менче чаа бодалар тургустуну турар апарган — деп, эш Пеней чугаалааштыр.

Районнар солуннарындан

КОМУНИСТ Чаагайжыдылганын херээнге

Партияның ХХІ сьездинде ут-куштук калбарган социалистич чарыштын туйнелинде Хову-Асыс комбинатын тудуугулары 60 чылдын он айларынын оонадамын ажыр күттөткөн. Удуртуларын өки-жидип, күш-ажылды шийн организа-аастаанында тудуу-монтаж амыл-чынын плавны 102,4 хуу, чурттагы плавы амылгалла кирериниң плавы 110,9 хуу күттөткөн. Амылчынарын чактык эи-сеткилдиг болгаш күженишкенин амылчыны-биле чугула, алаан каш тудуулар амылгалла кирген. Тодаргайлаарга: бетон-эндирер бекдир, чакыныкта пекти, чаа электер станциямы, ийи квартираларын 5, сес квартираларын 2 бажынар, нити чуртталганын 1 бажыны, оон-даа өвөс. Тудутта муруначы технологияны калбартырып коллектив доктаамаз чорудуп, деншигели болгаш үз-гөргөк аргаларын амылгалла турар. СЭКП-ниң ХХІ сьездинде эш Н. С. Хрущевтун иштөөлөниң теистерин танымшаш, коллектив улам бекдиреп күш-ажылчы күлөөдөрлерин алган. Тудуу-монтаж амылчынын чыл плавын он хөвүк бурнулар, эш шынарыл доозар. Иштөөлөниң беш квартираларын 3 чуртталга бажынаарын амылгалла кирер. Чылда 18 муң кубометр ийи дилдирер пектин дериңгезин бүтү доозар. Комбинаттын тудуу плавы келир чымын ийи каттап көвүдөр болганда, алаа белеткээр амылчынын амылгалтан өгөпөн хынамчалыг чорудуп турар. Сьезинде уткуштук 4 муң кубометр тудуу ийи белеткээр, ону шунтузу өөрүтүп амылчынын коллектив бүтүрдөдү.

ЛЕНИНЧИ ОРУК Тараа бүдүрерин улам көвүдөдир

Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чылы» көлхө 60 чылын хөвү амылчынын байлак оруданын алган. Чамдык үчөөдөрүнү гектарында 40 центер чедир таранын алаан алган. Ол болза, агротехниканын чурумун шийн барыдаапаан, бөдүүн-даа техниканы чөп амылгалла тургаш, күш-ажылды шийн организаастаанын хергептештирер. 1959—1965 чылдарда ССРЭ-нин улус амыл-агынын хөгжүдөрүн контроль чугаалаары колхозчу тармакларынын каш дилкыр күженишкенин амылдарынча улам соруу кирген. Иштөөлөниң теистерин танымшаш, чуртта тараа бүдүреринде талааны-биле келир чымын оон-даа бекке көртүргөдөрү бол-дуну алган амылгалла турар.

Бурунгаар Комсомолчулар шефке алган

Тес-Хем районда «Чодураа» колхозтук комсомолчулары СЭКП-ниң ХХІ сьездинде эш Н. С. Хрущевтун иштөөлөниң теистерин танымшаш, нити билгенин амыл менди болгаш хур кыштагаларын шефке алган. Тодаргайлаарга, бар бажыларын септелгези өвөдөр, өдөр сөзүп көвүдөрү чөп кыштагалар меней кылыр, фермаларыга мал чедир чедир болгаш негеттинип белген өскө-дөө амылгалла боттук дуулаажыр. Колхозтук № 1 сүт-баран ферма-

Колхозчу тывынчыларын олчазы

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтук ачылар бригадаларын дөгт кырып составтыг эвеннонуң олчазы мурунку чылдардан хей болган. Эвеннону ачы бүтүргө 1500 рубльден куду өвөс тывынчы келирин хүлөөнгөн турган, а херек кырында 8 муң рубль чедирген.

Барын-Хемчик районда «Комсомол 30 чылы» көлхөтүң бөзү амыл ачылары 18 кил, анык келүү өскө-дөө хей ач-ыкты олчазы белген. Оларын артында Хөвө-пен 6 кишти өдүргөн. Эвенно база каттап ачкан чорупшан.

Санык дараар чейин мастери В. Конягин иштөөлөгөн алгы заводунда ам дөт чылдарын дугузунда амылгалла турар. Бо үезин дугузунда эш Конягин бүтүргөдө пландын үлгүлөрүн амыл күттөдү, муруначы үлгүлери өскөдөр көртүргөн келкен. Партиянын ХХІ сьездинде күш-ажылды белеткээр ужуражыр дээр дуржулгалыг мастер бөдүүн норманын алаан 160 хуудан өрү күттөдү турар. Социалистич чарышка бекке көртүргөдөрү чедип алган дээр эш Конягини областын Хундулда самбырында кырып. Чурунда В. К. Конягиниң амылгалла турары. Фотограф С. Феоктистову.

Казах ССР-ниң декадазы

Декабрь 12-де Москвага казах уран-чүлдү болгаш литературанын декадазы ажитынтар. Баштайгы декададан бээр чээрбин ийи чыл өрткөн. Бир өвөс 1936 чылда казах уран-чүлү болгаш литерату-ра бөдүүн баштайгы бажынаарын кылып турган болза олар ам бөдүүн хөгжүдөрүнүн болгаш чечектелиши-нинин үезинде. Бо чылдарын дугузунда казах кинематография, симфониялык хөгжүм, балет тургустунган. Абай аттыг опера болгаш балет театры декада-нын хуверинде Москвадагы М.Ту-лебаевтин «Биржан биле Сара» болгаш А. Жубанов биле А. Хакимдин «Абай» деп операларын, Б. Асафи-евтин «Балхачсарай фонтаны» болгаш Н. Тлендиев, Л. Степанов болгаш С. Манасов оларын «Найралдын оруу-ле» деп операларын көртүргөн. Чо-гаалдык көрүлдөс Республикамын орус шийн театры бир дугар кырып турар. Оон программанын Н. Яков-тун «Салжыкчылары», Г. Николаев-нин «Романсы» Есугар Тургускан «Джордано Бруно», О. Дукеленчик шийн. Шийини Казах академия театры Москвадагы беш шилерин көртүргөн: С. Мукановтун «Чокан Балкынов», Г. Мусреповтун «Шу-дукчуун берге салдыр», Мулат Абузэвтин «Элик Көкөш», А. Та-жибаевтин «Чалгасмыш — өзгөчө өвөс» болгаш Шекспириниң шийн.

Москвага он уран-чечен болгаш он бир документалдык киноларын көртүргөн. Декадага чээрби алды чогаалдык, профессионал болгаш бот-тывынчы коллективтер кырып. Литерату-раны, чечен чурулга уран-чүлдүн хөгжүдөрүнүн дугайында дегелге-лер ажитынтар. Кур черлерин ший-гээни алдырыга тураскааткан тус-кай фотографте бар.

Декабрь 13-те Эвилдөр бажы-чыларын Колониалдык эленик мо-сква-чыларын Казакстанын литерату-ралары-биле ужуражышканын элөө-дөр республиканын чогаалчылар найсалдык бөдүүн черлерин амылчыларына алаан Москва чамыны колхозчу студенттар болгаш Совет Армиянын офицерлери-биле ужуражылар. ССРЭ-нин чогаалчы-лар Эвилдөнгө казах литературларын чогаалдарын чугаалажыр.

он бир саар инектен сүтү — 3000 кг, бир хойдан кыргымыр дүктү 3,5 кг чедир чурттар. 1958 чылда кү-рүнеге 800 тонна айт дужааган болза, 1965 чылда 2400 тоннага чедир азы ийи амыл каттап хөйтө, сүтү 600 тоннадан 1600 тоннага чедир азы 2,5 каттап хөйтү, дүктү 100 тоннадан 262 тоннага чедир азы 2,5 каттап хөйтү дужаар. Партия биле чакыткыч сөвүтү чылдарда ач чоруткан хемчегерини ачымында районуң мал бол-гаш чер амыл чыл бүтүгө чакыт-каны чокка өдүп, колхозтарын өво-номиялык улам быжыгып турар. Бо чылдын ноябрь 1-деги байдал-биле азыраа районда беш колхозтар 1—2 миллион рубль чедир оруданын тудуп турар. Он түнделде кол-хозчуларын материалдыг чыгай чоруп улам-на чечектелип, колхозчу өрте бүтүргөн орууга база кө-өткөн турар.

1958 чылда районга байлак дужа-жүт үгөн. Дужаат алаан амыл-чынын колхозтар деншигелин арга — ачылаан ажаар арга-биле кол-дуунда чоруткан. Район 13.477 га тараа культураларынын гектар бү-жүдүндө ортума-биле 20 центер дужаат турган. «Октябрь 30 чылы», «Октябрь 40 чылы», Ленин аттыг колхозтар чамдык үчөөдөрдөн оон-даа бекке күжүттү алганар. Тараа бекке дужаат чымында 24 муң амыл тонна болган. Күрү-неге 9200 тоннаын саткан. Кол-хозтар келир чылдын тармагында четчир үреини урганар. Район-нын тармак шийтүүн хемчөөлөрүн чаа чеди чыл планынын төчүтү — 1965 чылда 24 муң гектарга кал-

Школяны өдө организаастарына хамаарыштыр

«Школяны амыдырал-биле харылаанын быжыглар дугайында болгаш чуртта улус өөредилгенин системанын улам ийай сайырадыр дугайында» СЭКП ТБ-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлениниң теистерин танымшаш көргөш, совет үжүдөр өйү келир үедө анык тургузуучулар баш партия биле чакыткыч чаа сагыш салышкынын кылдыр көрүп, сагыш сепкилдик ханымындан улу өөрүштү-биле хү-лөп ап турар. Бистид областта туруп турар башкы кадрларын белеткээр өөре-диге черлери, областык кол амыл-чы болуп — мал, чер амылчынын үздөни билгегерин бөт студенттерин болгаш сургууларын төпсөөдөрү чугула. Олар инсти-тутту азы педагогичени дооскаш, хөйү-биле колхозтар школаларына, район теистеринге баар, иччагаш оларга дораан-на ведө амыл-агы бүтүргө черин билгегери негет-төөр апар.

ЧАА ЧЕДИ ЧЫЛДА ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОН

Бо хүнерде Совет Эвилденин бүтү амылчы чонлары «1959 — 1965 чылдарда ССРЭ-ниң улус амыл-агынын хөгжүдөрүнүн контро-ль чугаалаары» деп, СЭКП-ниң өзөгч чок ХХІ сьездинге эш Н. С. Хрущевтун иштөөлө-ниң теистерин кайгамчыктын улу көдүртүшкүнү-биле танымшаш турар. Бо төөгүндө документини номчөө совет кийи бүтүгө болу-жуң Коммунист партияныга, оон Ленинни ТБ-га сактып четпес өө-рүштүгүн илередиң турар. Чөөн-Хемчик районун амылчы чонлары бо төөгүндө улу докумен-тин танымшаш хуралдарына, ишти-теринге СЭКП-ниң ХХ сьездин-нин совдө чедип алган чедикчи-нинерин улу өөрүштү-биле дегел-деншпаш, чаа чеди чылдын про-грамманын хуусаз бетинде чүгө күттөдү өвөс, харын ажыр кү-ттөдү дугайында социалистич чарыштын бекдиреп хүлөөдөрүн чедир бүтүргөдө ап турар. Сентябрь (1953 ч.) пленумунун болгаш партиянын ХХ сьездинин төөгүдө шийтирлерин күттөдү талааны-биле өрткөн деген ТБ-ның бекдир башкы Совет чакыткыч ада сагыш салышкынын ачымында районуң амыл-агынын, культура тараанын чугула бүтүгө-де алдыраштык чаа-чаа чарыкталар болгаш чедикчи-нинер болдунган. Чамдык адмырлар талааны-биле бо чылдарда улу чедикчи-нинерин чедип алган бис. Районуң экономикамын кол үдө-нишин мал амылчы болуп турар. СЭКП ТБ-ның сентябрь (1953 ч.) пленумунун совдө төңөк дургузу-

да район бөдө млды 1,7 каттап, шөөр маалы ийи амыл каттап өс-турген. Күштүн болгаш хаваанын-ны баш санын база өлөөн өскөс. Малдык продуктууу чыл бүтүгө көвүдөп турар. 1953 чылда-районга 23.615 кг сүт саалдыган, а бо чылдын он айларында сүт чымылды 1.298.448 кг азы 1957 чылга болаарга 112.230 кг хей сүт саг-дыган. 1958 чылда мал чедери сөгөн белеткелди 114 хуу, силос салгыш-каны 127 хуу күттөткөн. Рай-онда нити-биле 6000 амыл тон-на куурууза силосу саалдыган. «Искра», «Октябрь 40 чылы», «Коммунизмче орук» болгаш өскө-дөө колхозтарга кууруузынын дү-ждү өйү болган. Малдын продук-туудун бекдир дээр чарыкша шы-лараан муруначыларын саны өзүп турар. Чизэе, саанчы эштер О. Се-вилбаа, О. Саар, М. Бичин-урут («Искра»), О. Анай, Б. Таан («Ком-мунизмче орук»), М. Дүжүт, С. Ха-вак (Ленин аттыг көлхө) олар он айлар дургузунда ийи бүтүргөн 1400 — 1600 кг сүтү саан ал-ганнар. Бо үстүндө саанчыларын кыжы бүтүгө 1959 чылда 2000 кг сүтү, чедип чыл планын төчү-түгө 3000 — 4000 кг сүтү инек бүтүргөдөн саап амыл дээр бекдир-ген хүлөөдөрүн ап турарлар. Хөйжү эштер М. Санык, Метпен-оол («Октябрь 30 чылы»), О. Шара-нин («Искра»), М. Намчы («Хо-рум-Дар»), М. Чола, С. Сагбалды («Коммунизмче орук»), Кенен («Кы-зыл таралыч») болгаш оон-даа өс-көлөр хөй бүтүргөдөн 3 — 4,5 кг дүктү кыргын алганнар. Чеди чыл-

дың төчүтүгө ол хөйжүзүр хөй бүтүргөдөн 4 — 6 кг чедир азырын, 100 баш төртүр хөйжүзүр 140 — 150 хураганарын менди ап доржуларын хүлөөнип турарлар. Малды семиртүү талааны-биле дур-жулгалыг амылгалла турар Х. Топ-тык, Чүрмет-оол, Байыр-оол, Лис-ман болгаш оон-даа өскөлөрүн хөйжү адап боулар. Малдын өйткөр, дүктөр, сүтүгө чоруткан бекдирлерин уламдыр чоруткан хемчегерин түнделде 1958 чылда күрүнеге сүт садыры-нын планын район хуусаз бетинде 893 тоннага, 1953 чылда болаарга 3,5 каттап хөйжү азы планын 118 хуу, айт планын 891 тоннага, азы 4,5 каттап хөйжү, дүк планын 110 тоннага азы 97 хуу, 1953 чылда болаарга 4 каттап хөйжү күттөткөн. Бизди-дөө болза, 1958 чылда дүк планын район күттөткөн, бир хөй-жүт үгөн. Дужаат алаан амыл-чынын колхозтар деншигелин арга — ачылаан ажаар арга-биле кол-дуунда чоруткан. Район 13.477 га тараа культураларынын гектар бү-жүдүндө ортума-биле 20 центер дужаат турган. «Октябрь 30 чылы», «Октябрь 40 чылы», Ленин аттыг колхозтар чамдык үчөөдөрдөн оон-даа бекке күжүттү алганар. Тараа бекке дужаат чымында 24 муң амыл тонна болган. Күрү-неге 9200 тоннаын саткан. Кол-хозтар келир чылдын тармагында четчир үреини урганар. Район-нын тармак шийтүүн хемчөөлөрүн чаа чеди чыл планынын төчүтү — 1965 чылда 24 муң гектарга кал-

СОВЕТ ТУРГУЗУГ

Көдээ Советтер сессияларынын материалдарындан

УЛУС ӨӨРДЕЛГЕЗИНИН АЖЫЛЫЧЕ КИЧЭЭНГЕЙНИ КҮШТЕДИРЕР

Барыш-Хемчик районун Эрги-Барлык Көдээ Советинин чоокта чаа болуп өрүктөс сессиясы күтүсүмүнү даргаам эш Норбу-Самбуу-тун улус өөрдөлгөсүнүн айтырыл-ларынын талаасына кеткенге чыгаалашан.

Эрги-Барлык чеди чыл школанын кызы бө өөрдөлгө чыгына чединшич ужурашкы, ачык чоннарын өөрдөлгөсө бүгүн хаара түткөн сессия демделген.

Индиг бозза-даа көдээ Советтин улус өөрдөлгөсүнүн талаасына кеткенге чыгаалашан (даргаам эш Дагы) болган школанын төрөдөр комитети (даргаам эш А. Халбы) школанын ада-нелер-биле тармак-таарына быжыгылар дугайында ажылы четири чөрдүтү келгенден 10 кире өөрдөлгөчүлөр аалдырыче чагымай берген чоруу сессияга келерген.

Көдээ Советте ортумак өртөм чедип алган 30 ажыг аныктарын кезекке шыкына организастарына, а ол шыкшан бирик бидбестерге санаттары турар 8 кижини бажыке өөрдөр бажынуу тургузын Советтин күтүсүмүнү амдыга чедир чымыл келген сессияга чедир депутат болган активчилер шыгыш шүгүмчүлөөнөр.

Комунист партиянын болгон Совет чакыткн школ дугайында төрөдөргө холбаттыр школанын өөрдөлгө-кичиликтеги акылы үндөтүн-биле өкжидерине өкжидегейни күштелдирерин көдээ Советтин күтүсүмүнү сессия ху-дөткөн.

К. КОНГАР.

ЧОННУН КАДЫКШЫЛЫ ДЭШ ДЕМИСЕЛ

«Кызыл Тук» колхозта өмнөтө салбырын акылында дугайында айтырыган өтүр районун Сагыз көдээ Советин сессиясы чыгаалашы көргөн.

Шундукта бө чымы өмнөлөгөн орнуларынын акытыгынан, боззула бажыныча дык хей саатты хөрөжөннөргө көп турарын, а ол шыкшан колхозчу суурнуу, фермаларын, кыштак тураларын, школа, яси черлерини арыш-шевери дөш өмнөтө аймакчылары эштер Куулар, Клячкова оларын чүткүлдүг ажылын сессия демделген.

Ан үген ажыдагычлар шко-лачыларын, яслие уруларын калкымынын байдагы, оларын чүткүлдөсүнүн арыш-шеверин 7 конуу бүтүздө-де хайгааран, баянни шичалгени чорудуу ту-рарлар.

Колхозчуларын ортузунга арыш-шевер айтырылгынын темаларына лекцияларын болган беседалары калбарышпаан, суурнуу чүткүлдө-амдыралды өкжидерине чег уланган үнөтүг сүмелерин олар берип келгенер. Оң түнө-линде колхозчуларын воданырында, сууду бок төгөр оңгарлар, арыш-ламыр бажынар үргүлчү неже-жи, чүткүлдө бажыдыры хөбү-биле чүгүлөткөнүп турар апаган.

Өң-биле кады арыш-шеверин чү-румун сагыш талаасына-биле чамды сүт-бараан фермаларында улуг четистерини бары сессияга келерген. Илалыга Сагыз бажында сармы ферманын сааччыларында деп чүтүр савад, аржымы, сүт, сметан кууар арыг саваалар ху-дурттышпаан.

Яслие уруларын баян өмнөтө-дө арыг кижилерин чеченилге-ниче чүтүлдө акытыгы каргофели, ногааларын чок болуу турарын баян өмнөлөгөн болган яслиеги кады, чымыл хөрөкөдөр-биле аиде чедир хандырттымайа белгени айттышпаан, колхоз баштаар черини адренге шыгыш шүгү-чүлөди депутаттар болган актив-чилер таварыштыр турганар.

Устүнде четистерин чыгаалаш-шан, өмнөлөгөн болган уруларын албан черлеринде акылы улум ийди өкжидерине чег уланган келчегерин аларын күтүсүмүнү сессия даскан.

Д. ШАГДЫР.

КОЛХОЗ БУДУРУЛГЕЗИН УДУРУТ

Танди районун Балгазын көдээ Советинин чоокта чаа болуп өрүктө 8-н сессиясына күтүсүмүнү чоруткан акылында дугайында оң даргаам эш Воронин өмнөтө кылган.

Көдө ажил-агынын шиктир-линг көдөр болган чонун кул-туралынын денелин белиде дугайында партиянын болган чакыт-кы салып турар соругаларын күтүсүмүнүн ажылы чонун органи-застар талаасына күтүсүмүнү болган доктаам комиссарларын чамды ажыларын кылганын көрө-дөчү чыгаалаш.

Индиг бозза-даа көдээ Советтин күтүсүмүнү шикти акылында чогур чурму тургустуан, оң контораны хей уда-ла-да хаагым турары чачыл бол-ган. Сонгуачуларын депутаттарын хуздон аларын хун, шыг док-тааттышпаан, чонун өмнөтө ком-муналарын дентери чок болуп турар — деп, депутат эш Федулов демделген.

Колхоз бүдүрүлгөсүн өкжидерин көдөр талаасына күтүсүмүн чоруткан болтуу акылы көзү-бөсүн. Оң түнөлинде «Революция-нын чалбыгы», «Совет Россия» колхозтар мадым баш саям өстү-рерини, туугуна планнарын күтүсүмүнүн, колхозтарды шикти-ниц мал чөмөр-биле болган ка-жаалар-биле четири хандыртты-кан. Дүгүт ажал алмышкын органи-заста чок чорутунагында бун-дун чорук мун гектар тараа ажал алдырмай, хар алдымче кирген чорукта күтүсүм болган эш Воронин база бурдуу — деп, депутат чыгаалаш.

Депутаттар эштер Нанзын-оол, Негей олар үстүнде шүгүмчүлөдө-дөктөөнөр. «Революциянын чал-быгы» колхоз мал чөмөгө сиен белеткээрин планын чүткө 32 хуу, а «Совет Россия» колхоз—70 хуу күтүсүмүн чорук Советтин күтүсүмүнүн колхоз бүдүрүлгөсүнө улугулазынын болган баян бер-ген деп олар айткан турганар.

Балгазынын участка өмнөлөгөн өкжидерин депутат эш Бабушкин медидиз албан черлерини акылында күтүсүмүнү сагыш салбай келген илереткен.

Участок өмнөлөгөн калдык-даа транспорт-биле хандырттымаан, өң-он километр ырак фермаларды, бригадаларды келдиринкичерге өкжидер, фельдшерлер чада барып, аарыг кижилерге чөгүрү үнөнде дуулачыч көргүзөргө четтик-пейи турда-ла, көдээ Советтин күтүсүмүнү оң дугайында кадым-даа хөмчө албай турары четири деп ол чыгаалаш.

Владимирова, Кызыл-Арыг сууларын медпунктлары чугула-ам чүтүлдө-биле чедир хандырт-тымайа турарын депутаттар эш-тер Короникова, Соколова олар база айттынаар.

С. СИЗЕНЕВ.

АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫН НЕГЕЛДЕ-ЗИН ЧОГУУР ҮЗИНДЕ ШИПТИРЛЭЗ

Улуг-Хем районун Кеңерге көдээ Советинин чоокта чаа болуп өрүктө 11-н сессиясынын өкжид-чилерине ажылы чоннарын өм-нөтө бидиринкичерини шикти-рлөөр дугайында облусукомун шиктир-линг Советтин даргаам эш Хурагандай таныштырган. Депутат-тар ол шиктир-линг чүткүлдөтүнү хуздон алышпаан, көдээ Советтин күтүсүмүнүн акылында улуг чети-стерин бары илереткенер.

Чамдык үнөнде күтүсүм хаа-дыг тургуулар таварышпаан, чонун өмнөтө, бидиринкичерини хуздон аларын тускый хун, шактары, а ол шыкшан депутат-тарын сонгукуларын хуздон аларын чурму доктааттымаан чорукту депутаттар шы өвөс деп демделгенер. Оң-биле кады «СЭП XX съездин» колхозта шад-да болууну четири ажылы сессияга база келерген. Димит, Доспайы шы-кан ий чагыс кижилер хулган керекти каш уда үгүлөдүн турда-ла, оларын дугайында хамааты-ларын кирген хомудалары ам-дыга чедир түнөс чок арыг турарын депутаттар шыгыш шү-гүмчүлөөнөр.

Сессия облусукомун шиктир-линг айттынаган келчегерин Советтин күтүсүмүнүн акылында улугула-да болуур айттыны-шпаан, ажылы чоннарын өмнөтө бидиринкичерини шиктир-лөөрүн үндөтүн-биле өкжидер-инеч уланган доктаамды хуздон алган.

Сессия облусукомун шиктир-линг көдөр болган чонун кул-туралынын денелин белиде дугайында партиянын болган чакыт-кы салып турар соругаларын күтүсүмүнүн ажылы чонун органи-застар талаасына күтүсүмүнү болган доктаам комиссарларын чамды ажыларын кылганын көрө-дөчү чыгаалаш.

Индиг бозза-даа көдээ Советтин күтүсүмүнү шикти акылында чогур чурму тургустуан, оң контораны хей уда-ла-да хаагым турары чачыл бол-ган. Сонгуачуларын депутаттарын хуздон аларын хун, шыг док-тааттышпаан, чонун өмнөтө ком-муналарын дентери чок болуп турар — деп, депутат эш Федулов демделген.

Колхоз бүдүрүлгөсүн өкжидерин көдөр талаасына күтүсүмүн чоруткан болтуу акылы көзү-бөсүн. Оң түнөлинде «Революция-нын чалбыгы», «Совет Россия» колхозтар мадым баш саям өстү-рерини, туугуна планнарын күтүсүмүнүн, колхозтарды шикти-ниц мал чөмөр-биле болган ка-жаалар-биле четири хандыртты-кан. Дүгүт ажал алмышкын органи-заста чок чорутунагында бун-дун чорук мун гектар тараа ажал алдырмай, хар алдымче кирген чорукта күтүсүм болган эш Воронин база бурдуу — деп, депутат чыгаалаш.

Депутаттар эштер Нанзын-оол, Негей олар үстүнде шүгүмчүлөдө-дөктөөнөр. «Революциянын чал-быгы» колхоз мал чөмөгө сиен белеткээрин планын чүткө 32 хуу, а «Совет Россия» колхоз—70 хуу күтүсүмүн чорук Советтин күтүсүмүнүн колхоз бүдүрүлгөсүнө улугулазынын болган баян бер-ген деп олар айткан турганар.

Балгазынын участка өмнөлөгөн өкжидерин депутат эш Бабушкин медидиз албан черлерини акылында күтүсүмүнү сагыш салбай келген илереткен.

№ 1 ШКОЛАДА

Турган хоорайнын № 1 ортмак школанын партия өте организа-циялык башкылар коллежиянын 19 кичи составыга агитколлектив-ти тургузан. Хоорайнын өскө парт-организацияларында агитатор-ларын тус-тус кварталдары чурт-тага бажынарында быжыгыла-лаан болза, а бө агитколлективти агитаторлары район төвүнү чам-дык бүдүрүлгө, албан черлеринде быжыгылаттырганар.

Илалыга Груднишва — райо-ла, Мужичкова — сентеле-техни-ка станциясына, Горностаева — райкултур комбинатында, Хоро-шева — харыкыла конторасында, Матюшкина «Кызыл тараанын» колхозтун төп сүт-бараан ферма-сында болган оң-дас өскө. Агит-коллективти өкжидерини мак мынчалар тус-тус коллективтерге барып ажыдаар кылды тургу-сан чорук школа-биле ада-нелер-нин харылааны өкжидерине база-ла улуг жууру-дуулагы болган.

Райкултур комбинаты өөреник-чилерин бүдүрүлгө практикала-дып турар. Эрткен чайын дыпта-нылга үнөнде өөреникчилерин 20 ажыг кичи комбинаттың пилорамы-ныга болган маш белеткөөр че-ринге ажыдап турган. Өөрениге чымы өгөлөн сонда өөреникчи уруулар даарыны мастерскаяныга, а оолдар слесарь, токарь станок-тарында болган чаканыма мастер-скаяныга үргүлчү барып турар-лар. Өөреникчилер оон ийди рай-

шонуң столоваларында, хлеб бы-жыра черинде, колхозтун сүт-ба-раан фермасында үргүлчү барып, бүдүрүлгө практикамы-биле та-ныкшып ап турарлар.

Башкылар тус-тус коллективтер-ге солун беседаларын кылдып, хама солунар үндеринде, хөрөжөн-дөр чөмөлдөрүнүн акылында дуулашкы келгенер. Башкы бү-дүрүлгө школадан дашкаар ада-нелер ортузунда акыл чорударын ол хөмөри партия организа-циялык детал, тус-тус агитатор-ларын акылы хынап турар. Агитколлективти масса ортузунга акылы багай өвөс түндөдүгү чоруп келген.

Өөрениге чымы өгөлөннөдөн бөр бажы агитаторлар быжы-гылатканын участоктарына өлөн хөй темаларга лекцияларын болган беседашкынынын кылганы Кошкарова — «Черни совет кы-лыма өдөрчилери», Матюшки-на — «Совет демократия — бө-дүрүлгө улугу демократия», Зинов-ева — «Тыванын кээр байлакта-ры» деп лекцияларын номчуула-шкан. Амгы үдө эш Н. С. Хруще-вун улугу демократия — бө-дүрүлгө улугу демократия» Зинов-ева — «Тыванын кээр байлакта-ры» деп лекцияларын номчуула-шкан. Амгы үдө эш Н. С. Хруще-вун улугу демократия — бө-дүрүлгө улугу демократия» Зинов-ева — «Тыванын кээр байлакта-ры» деп лекцияларын номчуула-шкан. Амгы үдө эш Н. С. Хруще-вун улугу демократия — бө-дүрүлгө улугу демократия» Зинов-ева — «Тыванын кээр байлакта-ры» деп лекцияларын номчуула-шкан.

С. МОНГУШ.

Харылаачыларын чүткүлдүг күш-ажылы

Кызыл хоорайнын автоматтык чаа телефон станциянын туудун-да киржип турар харылаачылар партиянын XXI съездинде күш-ажылы белеткөөр дүжүмүр дөш телефон шүгүмүн хандырып мак мынчалар тус-тус коллективтерге барып ажыдаар кылды тургу-сан чорук школа-биле ада-нелер-нин харылааны өкжидерине база-ла улуг жууру-дуулагы болган.

Райкултур комбинаты өөреник-чилерин бүдүрүлгө практикала-дып турар. Эрткен чайын дыпта-нылга үнөнде өөреникчилерин 20 ажыг кичи комбинаттың пилорамы-ныга болган маш белеткөөр че-ринге ажыдап турган. Өөрениге чымы өгөлөн сонда өөреникчи уруулар даарыны мастерскаяныга, а оолдар слесарь, токарь станок-тарында болган чаканыма мастер-скаяныга үргүлчү барып турар-лар. Өөреникчилер оон ийди рай-

В. ЛУТКОВ.

Харылаачылар чөөкө чаа чедип-чаа телефон станциянын туудун-да киржип турар харылаачылар партиянын XXI съездинде күш-ажылы белеткөөр дүжүмүр дөш телефон шүгүмүн хандырып мак мынчалар тус-тус коллективтерге барып ажыдаар кылды тургу-сан чорук школа-биле ада-нелер-нин харылааны өкжидерине база-ла улуг жууру-дуулагы болган.

Райкултур комбинаты өөреник-чилерин бүдүрүлгө практикала-дып турар. Эрткен чайын дыпта-нылга үнөнде өөреникчилерин 20 ажыг кичи комбинаттың пилорамы-ныга болган маш белеткөөр че-ринге ажыдап турган. Өөрениге чымы өгөлөн сонда өөреникчи уруулар даарыны мастерскаяныга, а оолдар слесарь, токарь станок-тарында болган чаканыма мастер-скаяныга үргүлчү барып турар-лар. Өөреникчилер оон ийди рай-

Шталинбадтың «Таджикфильм» кино студиясы С. Улуг-Залин-ниң сценарийын «Шүткүчүн салым чөлү» деп кинону өмнүг уран-чечен филь кылдыр тырттырып турар. Ол фильмин таджик литературынын үндөлөгөн Абу-Абдула Рудакинниң төртүтү-геннен бөр 1100 чыл болаганына алааржыган.

Чурукта: «Шүткүчүн салым чөлү» деп фильмде өмнөд. Рудакинниң ролянда — артист Марат Арипов (солгай талаанында). Фото К. Фараоновту.

Комунист партия, Совет чакыт-кы салып, бөдөү үткө-шындыгы, чоңа бидирин уран-чүтү дөш улуг ачылыгын салып турар.

Н. С. Хрущевтун «Улугу амы-дыралы-биле литературанын болган уран-чүтүлдү сымар харылаачы дөш» деп чүтүрү, СЭП Төп Коми-тетинде «Улуг найырал», «Богдан Хмельницкий», «Чүдү чүрөктө» деп операларын (ырым шиктир-линг) үндөлөгөн чакытыларын өдөр дугайында доктаам болган ам-думма республикаларының Моск-вага өртин турар литература бол-ган уран-чүтүл декадалары база уран-чүтүлдү айтырылгына хөбө-дөш конференциялар — бө бүгү болза уран-чүтүл бөдик чадаме кө-дөрүне партиянын үнөтө хан-ма кайгамчыгы улуг сагыш са-зымынын илерешкени боур.

Тыва улугу национал хөмө-лүг, социалист улга-шынарлыг уран-чүтүл акы-думма республика-ларга чедерге өд-не анык болган чаа четистерин сайыран турар болган партиянын айткан берген дөшкө орундан хамы чөккө чоруп орап. Чүткө Совет Тыванын чылдарында бидиринкичерини, четистери, музыкасы шакыны-биле көтүрүп, чөне өвөс чедипки-черин болуп, чонун уран-чүтүлө ынакшынын улум быжыктырып, оларын ажил-ишче, амдыралче хөй-айт кырып турар. Ону С. К. То-ланник «Аратын өсү» деп тоожуу, В. Ш. Бөв-оолдун «Хайран бот» деп шылд, А. Н. Аксеновтун «Тыма распада» деп музыкасы болган өскө-дө чөгаалар тодаргайы-биле хөмөччөк турар.

Тыва чонун уран-чүтүлө, илалы-гы музыкалы-ынакшынын оларын төгүтүп сөргөч турар. Национал кижүү хөрөкөдөрүнүн талаасына-биле културудан чааан өд-не бөдүрү-лгөсүнө чыгаалаш.

Д. ШУЛУУ.

Бир колхозтун сүт-бараан фермазында

Тес-Хем районун «Чодура» колхозунун Кара-Тейде төп сүт-бараан ферманын сааччыларын, кадарчыларын Комунист партия-нык болган Совет чакыткн чуртка сүт бүдүрерин көздөр дугайында төгүлүг шиктирлерин амдырал-га боттадырар дөш социалист чарышты кабартып, күжөениш-кенин акыдап турарлар.

Сүт-бараан фермазы 1958 жылда сүтүн ийни чымыдамын 99 тоннага чедерин болган элтир-сүт-күр инек бүтүздөн 900 килограмм сүт саап амыр кердүгөн. Саалды-ган соругалын күтүсүмүн ферма-да ажыдап турар өр, хөрөжөн кол-хозчуларынын кылмаккай күш-ажылында хандырып.

Ферманын сааччылары бө чыл-дык көдөр аймык 20-ге чедир ий-ти-биле 93 тонна сүтү саган болган элтир-сүткүр инек бүтү-здөн ортумак-биле 842 килограмм сүтү саап алганар. Фермада бот-тарына алган социалист хуздө-герини хуусаа бетинде ажып кү-дөдүп, муракчы ажыдап турар сааччыларын хуздөгөн өскөн. Ук ферманын муракчы сааччыларын эш Аваз болуна быжыгылаан инектери-ни бирээнден-не ортумак-биле 1060 килограмм сүтү саап алган. Ол шыкшан сааччылар Бадирал, он беш харам сааччы Оян Тамара ху-здөгөн ажырып, муң ажып кило-грамм сүтү саап алганар. Устүнде сааччылар бөдик сүт саалды дөш сүт-бараан фермазыда калбарган чарышты муракчылар болганар.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-пестерин айтыр чугула. Сааччы-лар ортузунда социалист чарыш-ты кабартаан бозза-даа, чарыштын үрө-түндөдү бөдүрү дөш маса-лыг ажыды ам-дөс четири органи-застаан. Оң түнөлинде ферма-да ажыдап турар 11 сааччыларды 4 кичи социалист хуздөгөргөн.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-пестерин айтыр чугула. Сааччы-лар ортузунда социалист чарыш-ты кабартаан бозза-даа, чарыштын үрө-түндөдү бөдүрү дөш маса-лыг ажыды ам-дөс четири органи-застаан. Оң түнөлинде ферма-да ажыдап турар 11 сааччыларды 4 кичи социалист хуздөгөргөн.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-пестерин айтыр чугула. Сааччы-лар ортузунда социалист чарыш-ты кабартаан бозза-даа, чарыштын үрө-түндөдү бөдүрү дөш маса-лыг ажыды ам-дөс четири органи-застаан. Оң түнөлинде ферма-да ажыдап турар 11 сааччыларды 4 кичи социалист хуздөгөргөн.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-пестерин айтыр чугула. Сааччы-лар ортузунда социалист чарыш-ты кабартаан бозза-даа, чарыштын үрө-түндөдү бөдүрү дөш маса-лыг ажыды ам-дөс четири органи-застаан. Оң түнөлинде ферма-да ажыдап турар 11 сааччыларды 4 кичи социалист хуздөгөргөн.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-пестерин айтыр чугула. Сааччы-лар ортузунда социалист чарыш-ты кабартаан бозза-даа, чарыштын үрө-түндөдү бөдүрү дөш маса-лыг ажыды ам-дөс четири органи-застаан. Оң түнөлинде ферма-да ажыдап турар 11 сааччыларды 4 кичи социалист хуздөгөргөн.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-пестерин айтыр чугула. Сааччы-лар ортузунда социалист чарыш-ты кабартаан бозза-даа, чарыштын үрө-түндөдү бөдүрү дөш маса-лыг ажыды ам-дөс четири органи-застаан. Оң түнөлинде ферма-да ажыдап турар 11 сааччыларды 4 кичи социалист хуздөгөргөн.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-пестерин айтыр чугула. Сааччы-лар ортузунда социалист чарыш-ты кабартаан бозза-даа, чарыштын үрө-түндөдү бөдүрү дөш маса-лыг ажыды ам-дөс четири органи-застаан. Оң түнөлинде ферма-да ажыдап турар 11 сааччыларды 4 кичи социалист хуздөгөргөн.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-пестерин айтыр чугула. Сааччы-лар ортузунда социалист чарыш-ты кабартаан бозза-даа, чарыштын үрө-түндөдү бөдүрү дөш маса-лыг ажыды ам-дөс четири органи-застаан. Оң түнөлинде ферма-да ажыдап турар 11 сааччыларды 4 кичи социалист хуздөгөргөн.

Ферма кыштагышына багай өвөс белеткенен, 150 инектерин, чүс ажыг бызаларын чамды ап хөмөри ийи жажаларын сөнтөн шыдап, бөш чөс ажыг тонна күрүг өдөтти бөдүп белеткөөн. Ол шыкшан фермада четчир сааныг мал чөмө-ри сагыны, саяктуу белеткөөн.

Ферманын акылында чамды чөт-п

ШОДУГЛУГ КАТКЫ

Будун чартык чыл мурунда Моолга америка журналистер чоралды. Делестия көрүп турары-биле азырга, «делегейде чок» чуртка олар чоралдыр. Иччалза-даа «Нью-Йорк таймс» союнун корреспонденти Джек Раймонд болган «Лайф» журналынын фотокорреспонденти Лиззи Ларсен «делегейде чок» чурттуң делестяриге эвес, а Моолдун херек кырында бар черинге аян чорук кылып чоралдыр.

Чонунуң чагай чорук дээш чаа амьдралды бары-ла дүрүн чыгыш чыгдарынын дүргүндө чедикшикинг болгаш үр-түңүндөй тургузуп турган күрүниги амьдралы оларнын караанга тодаргай болууда.

Иччалза-даа Джек Раймонд биле Лиззи Ларсен фактыларга долу-биле буга-дээр болза, олар чүвени чедир билин шыдаас америка журналистер болбас ийги. Бистин дыштанымга бажынармыстын бар-эвинеги турган:

— Моол күрүне тускай догуннаа күрүне бе?— деп айтырып салдырынган олар дадалавааннар. Моолдар бистер болууска келген аалчыларымысты кезекте күндүлөрү улус бис. Аалчылар канып-бир илчок болгаш мугулай чок кылып турга, ону бестин көчүлөөн хевиринисти көргүспезин бар-ла шыдаас биле орадакыр улус бис.

Иччалза-даа американын салган айтырынын дындаш, дыштанымга бажынарга турган ара-тар, ажычтынар, башкылар эчкерликти, студенттер айтырынын мугуламын шыдашпайн катыршканын.

Индик мугулай чорукту моолдар черде канчап көчүлөөн катырышпас боор.

Эрге-душалынын таалам-биле делегей байдалынын политиканын айтырыларын билер учурут америка дүжүмөттөр бестин төөгүтү, географияны болгаш өске-даа эртемирин билдири чыгаачык болганда, корреспонденттерден черде чүтү негээр боор. Хостуг, хамаарышпас болгаш тускай догуннаа күрүне — Моол Арат Республика ам 37 чылдарда туруп чорук оларга таалаанчыг эвес. Оз күрүниги делегей чүрүндө кандык-даа факт өскерткчилери Залай каартын шыдаас. Американын өриктеринге Колумбиянын парохоттары четкенин мурунда, токаргайларга Американын Каттышкан Штаттары тургустууларынын мразе мурунда-ла күрүне болуп тымсыганымды төөгүтү, Моолга улустун революция болганын олар «күш чок болдуруп» канчап-даа шыдаас.

Совет Эвилелин 1933 чылга чедир Американын Каттышкан Штаттары күлөөн көрбөсүн бар-ла шаа-биле орадакын турган чорук бүгүдөгө билдигир. Иччалза-даа делегейде эң баптайгы Совет күрүне, чер бөлүрөөнчү кургак черинин алды-нын бир дээш делестяри күрүне дүжө бербөөн. Ам американын 600 миллион кижилит Кыдат кышпас

улуг күрүниги «өскербес» деп орадакын туралар. Оскан ичинин политиктери ола-за бразы-биле Моол Арат Республиканын көрүп шыдаайн туралар. Бистин чуртувус делегейин ийги дайымынын үезинде гитлержерте улур эвилелин тааламга туржуп, фашисттер Германияны болгаш империалисттер Японияны чыла шава-рынын херээте болууну салымшканын кирген дээрин кым-даа шыа эвес деп чугаалап шыдаас. Каттышкан Национал Организациянын чарлаа бектик соругаларына баштай каттышканынын бирээзи МАР болган.

КНО-га улусчу Моолду күлөөн алдында шактык болуу дег кандык-даа чылдаган делегейде черде чок кышпас. Бүгү делегейин оларга организационна кирер дугайында билдиришкенин МАР-нын чааза 1946 чылда-ла кирген. Иччалза-даа балымашканын америк арталы бистин улустун дүрүм өзүгээр эргели боттандырыныга шактык болуп турар.

1955 чылда КНО-нун Кол Ассамблеянын X сессиязынын илдеринге чанкайшчы чалчажыгаш базз каттал хабарланын үнүп келген. КНО-нун кезиндеги МАР-ны күлөөн алдыныга шактык учураштырган. МАР-ны КНО-га күлөөн алдыр дээш Кол Ассамблеянын төлөөлөрү хөй нуруузу Аймык чок чоруктун Чөвүлелинге бадылап турда, чанкайшчы төлөө ону күш чок болдуруп улар болуула.

Тайванынын бойлаанын кымын күлөөн илдерин турар деп чүве кыма-даа чакыт эвес. Оларын өзүн чамдык фактылар сойла-лап илдерип турар. 1945 чылда-ла иччалза эрге-чагыргага турган чанкайшчылар МАР-нын хамаарышпас чоруну күлөөн көргөн деп чүвени сагындырып болур. Моол Арат Республиканы иччалзага гомиандачы чанкайшчы күлөөн көргөшкени холбаштыр 1945 чылдын ноябрь 27-де «Гомин жибөө» со-лунун бижээни: «Бүгү делегейин нитилелинде бир кезини немешкен. Даштык Моолдун (тодаргай-ларга МАР-нын) КНО-га кирерин дугайында айтырыгы Аймык

чок чоруктун Чөвүлелинге тургузу болур». Оон туржук 1946 чылда МАР-ны КНО-га күлөөн алдыр дээш Аймык чок чоруктун Чөвүлелинге гомиандачы төлөөлөкчи бадылап турган.

Оон бээр чүү өскери бергенге? Улусчу Моол чиде берген бе амы? Чок, кыдыг эвес. АКШ-тын агресси-вактарынын холунда анаа-ла бир чепсе болу берген чанкайшчы болуктун шуут-ла политиктиг бур-рашкыны болган. Бир-төө МАР-га улур боттарынын хоралыг чоруну кымында политика таалам-биле өзүлген чанкайшчылары ажыг-лауурга таварышкан болганда, «күш дөгөрөшин» политиканын сорук ширинчилерини берген турар илдеп-дир.

«Шот ыт айже бестин эерер» деп бистин улустун чочуна үлгерип доола анаа-ла сагышка кирип көр-дир. Иччалза-даа, ыт эерип-ле ту-рар, шуушкан чыг төлөөлери ботта-рынын оруу-биле чоруп турар деп Чөн чүткө улус чугаалажыр. АКШ-тан хамаарылыгы чурттарынын са-ны чыг келер турум-на эрежик турса-да, олар ам база америк ай-тымшкыны-биле бадылап чадавастар. Иччалза-даа делегей амьдралынын күчүлүг хөми ам америк ай-тымшкыны-биле аккайп турар бол-гаш кезан-даа иччалза аппас.

Улусчу Моолдун ат сураа делегей кырында улам-на непертеп ту-рар. Совет Эвилели-биле олардан бээр байралдыг, харылаалыг. Кы-дат Улус Республика-биле, улус де-мократиянын бүгү улустары-биле болууну акым-думка харылаалыг ол-быржылган турар. МАР ам чүткө со-циалисттер лагеринин бүгү чүртта-ры-биле эвес, хары база Индия, Бирма, Индонезия чакыгит чур-та-биле дипломаттыг харылаалыг. Бүгү кизи төргөткөнгө хөй бестин ам Моол Арат Республиканын хамаарышпас чоруну болгаш тускай до-гуннаашкынын күлөөн көргөн.

Шот ыт америк үзөөн эерип-ле турар, боостазы дунгузе-даа ал-гырын. Анаа харык, болза шооду-лук каткы ол.

Ч. ЧИМИД.
Моол чогоалчы.
(«Ивестия» солундан).

Чанкайшчы хамаарык КНО-да чүтө чоруктуулар. Чамлаа чөпүк хамаарык ыт Кыраан тулум калчааран тур.

КНО-нун Кол Ассамблеясынын пленарлыг хуралы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нун Кол Ассамблеясынын пленарлыг хуралы декабрь 5-те болган. Болгариянын Улустун хуралынын Президиумунун даргазы Г. Дамьяновтун, СССР-нун даштыкы херектер министринин орадакчысы Г. Зарубинин, КНО-нун чингине секретарынын орадакчысы А. Бухариинин чоыкта чыг мө-чөөни-биле холбаштыр оларынч тур-расаалын хуралдын эгезинде төлөө-лер иянуна иштинде мыттабайн, састыл өзүлаан.

Оон соонда Кол Ассамблея комитеттерин илдеткелерин болгаш резолюцияларын бадылаарычче шил-чөөн. Хайларгада турар делестя-лер бөр эргеленди азы хамаарышпас чорукту чедип алырынга эрежик чугула таарымчалыг байдаларын эң-не дүргө тургузарын эргелет чыгырып турар эрге-чагыргага

хайгаарал айтырымын таалам-биле комитеттин савалдан турар резолю-цияны социалисттер лагеринин чур-тарынын, Африканын, Азиянын бол-ган Латин Американын чурттарынын хөй нуруузууну бадылаашкыны-нары-биле күлөөн алган. Чүткө ко-лонияларды күрүшкелер болган оларынч чамдык чалчалары ол ре-волюцияга улур бадылааннар.

1961 чылда калды камгалынын болгаш медицина шилчелелеринин делегей чыгы чоруда дугайында украин төлөөлөрүн кирген резо-люцияны Кол Ассамблея бир үн-биле чүтүлдүтүп көргөн.

Кол Ассамблея Кыр дугайында айтырыг шилчөөн. Мурунда по-литиктиг комитет ол айтырыгын таалам-биле Англияга болгаш АКШ-га күтүктүрткен резолюцияны иран төлөөлөрүн күлөөн алган, ко-лонияларды күрүшкелер төргөндө турар НАТО-нун агресси блогу көөр кылдыр кыр айтырыгын шилтир-лээр чорукту херек кырында ич-чалдыр дамчыды берген.

Кыр айтырыгын КНО-нун уста-мын дүштөр тайбын, демократ-тыг болгаш чөптүг бау-биле шилти-релеринге күженишкенин салгырычче талаарын кылтырып турар резолюцияны чыг төлөөлө-рин Ассамблеянын пленарлыг ху-ралы Мессинанын төлөөлөри кир-ген. Кол Ассамблея КИ сессия-зынга күлөөн алган шилтирелерин анаа-ла катталашкыны болуп турар резолюцияны ол төлөөлөрүн да-далашкынынар чөккө күлөөн алган болгаш бадылаашкыны тургуспаан. Ассамблеяга азы-бүрү комитет-терин кирген чамдык илдеткел-дерин болгаш резолюцияларын анаа бадылаан.

Чорудар арганы анаа бээр кылдыр бодал турар. Бо айтырымга хамаарыштыр англи бүдүрүлгө эзелеринч туруш болдын бүдүрүлгө эзелеринч бри-тан конфедерациянын президенти Уильям Гаррет тодаргайлап көр-гүсөн. «Ажыл чокталымшынынга улур ам шилтирелер хемчегер алы-рымын үези эвес-тир» деп Лондон-га декабрь 2-де ол меделген, оон өстөрү-биле алырга, ажыл чөптөр-нун кол массасы мергежик чөк ажычтынар болуп турар. Оон чуга-лааны-биле алырга «чөгүм-на харын «хөдүн эртер» ажылдыг болуп чорук сөөгү 12 чылдарын инфляцияны болдуруган».

Вьетнам Демократыг Республика. Ханойда күрүниги дугуй сөптөр мастерскаяда чада-терге покрывелерини бүдүрүлгөсүн эгезинде делестя. Бүгү механизминин Кыдат Улус Республикасы салган. Эгезге ажылып кыдат эртемчилерини дузаы-биле чоруктан. Мастерскаянын коллективни тракторларга дугуйлар бүдү-рүни чедип алган.
Чурукта: мастерскаяда.
фото Ван Хемини. Вьетнамдын информация агентствеси.

Болгариянын ажылчы чоннарынын күш-ажылчы чаа тилелгези

СОФИЯ. (СЭТА). Бүш-ажылчы чаа улуг тилелгези—Г. Дамьянов аттыг чөк колдирелерин чуртта баш-тайгы комбинатты хуусаа бетинде ажыг-лаа киргенин Болгариянын ажылчы чоннары байыралды-биле меделген.

Балканын кол сымынч эң-не ужунда Пирон хоорайнын чогууна 80 ажыг аны-буру улуг туугулар-ны, кол чөптөрүн, бүдүрткө, чур-тага болгаш култура-амьдрал бажынарын комбинаттын туугу-жарынын мадырыг күш-ажыл-чы-биле кылып бүдүргөн. Улетир-нүн ол анык хоорайы 52 гектар шеде чалгылып чортуган.

Чөк өздүлөр комбинатты Совет Эвилелинин акым-думка дуаламачы-ны-биле туткан болгаш совет дерга-херекселер-биле чөптөгөн кылаан ол комбинат электроттиг чөсти, чөс купороун, күтүрүт кылааны болгаш хөвөр металлдарын бүдүрүп турар.

Пирон хоорайнын муң-муң ажыл-чы чоннары, наймсалган база чөк суурлардан болгаш көлө эрчелерин аалчылар чаа комбинаттыг төп кор-пунун баарыга декабрь 6-да байыралдыг митингге чыгган.

КУР-нун чазааның чаа сагындыры

ПЕКИН. (СЭТА). Сяньхуа агент-ствениң дамчыткаын бугаар алырга, декабрь 6-да бир америк са-молет разведка кымыр сорулга-биле Чжацзан, Фуцзянь болгаш Цзянси кожуларын районнарынга БУР-нун

Уш күрүнелерин чөвүлөл хуралы

ЖЕНЕВА. (СЭТА). Ядролук чөп-сеттиг шөведелерин соксадыр дугайында айтырыгын таалам-биле үш күрүнелерин чөвүлөл хуралынын декабрь 6-дагы өзгөлчүл ху-ралы Англиянын төлөөлөрүн дара-лаашкыны-биле эртен. Ядро-лук чөптөктүн шөведе чыгадыр-гыларын хоругууларыга хамаары-кан дугурулуунун бирги чүлүнүн төлөөлөрүн текстил чөвүлөл ху-рал күлөөн алган деп хурал соон-да чарлаан дындагы меделген. Чөвүлөл хуралга көөр кылдыр кирген дугурулуунун өске чүл-деринин төлөөлөрдөрүн тексти-лаар кымыгарычче шургуу кирип келген. АКШ-тын ол дайымырап чөптөгөни-биле холбаштыр БУР-нун даштыкы херектер министрствозу-нун төлөөлөрүн 45-ки шыгыны сагындырыгын кылаан.

Хаакчыларга сүмө

Хаактаар кижилер чымыг, өптүг илдеп-хөптүг болуру чугула-Илдегити буттары болгаш холдарын доңураб дээш дүтөн кыла-н уктарын, чымыг хол хантарын келер көөр. Кызар ботинка азы кидис идик кеткеш хаактап болбас. Тар улус кеткеш болгаш ботинканын шилчешкенин дындашпас херек. Тар идик ханнын «й-тап чүгүрерин шаптыктаар, оон уламыдан буттар доң боор. Хаакчынын келер кидис идиктери азы ботинкалары, бут орашканын, хол хантары болгаш өске-даа херекселерин кургак болур ужураут. Буттары суг чөк болур, оларын түргүчү чүп ары-лаар херек.

Ужүшкүнүн баштайгы илерешкенин хаакчылар билери чугула. Кижинин холдарынын, буттарынын салаалары, чаактары, думчуу, кулактарынын кылдылары болган чөк-ла үдүй бергалээр. Ужөн черлерин баштайгы бичин чымылаан билдирер, оон соонда олар билимистөөр болгаш кештерини өңү агаргалык боор. Ужөн чери водка арага-биле чыгып, азы анаа арыг хол-биле ичинин, кымыг, чымыгып келжиге чедир өгөр. Хар-биле он өтөрүн сүмөлөвей турар, чүткө дөз хар кирит бооп, база өң иштаниге кыдыг дош таварышпаш, бешти чара шийимши болур. Ужөн кижини чымыглап, эки чөптөгөр, ылаанга эйза илдеп шай ижирти-ри чугула.

Хаактаар өптүг черин шилчип алганда, агарашкыны чедип-кинип болур. Эгелеп чорутуу хаакчылар кылааналарын чунгуулап каапкан азы дошталдырып каан черлер-биле батпаа эки. Хаактап чачкылаан кизи кыдыг черлерге ушкып, өт-болуп коңнай дүжүтөр. Ол болгаш чуга харга хаактаарга чедимче чөк болур. Кыдыр дагаларын, ийи, даштыг черлерин күдү хаактап бадарга оварымчалыг болуру чугула. Шаптарынын оруктар хаакчы-га аймыкты таварыштырып болур. Шып эвес ийини таварышты-ган хаактар, даягыштыр, тар идик-хөп, хаак бааның батгай бы-гылаашкыны хаакчынын ухар чорунун, бертирелерин чымы-лааны бооп база болур.

Бодамчалыг таарыштырган организастыг хаакташкын кижиниң дайыгырынга, шыдамыккай, күштүг болурунга өң эки арга ол. Кышын бойдушту магалдан, кижиниң байлыгы сергедир сооп, арыг агарын тынмышаан, чөгөзүлөрү кескилдер, кыраанын ажалдыр хаактыг сымлаан чорда, аялнын кандыг дээр боор! Тыва областын Санитар-чырыдышынын бажычы.

Куш-Культува Болгараш Спорт

Борис Шахлин биле Юрий Титов—СССР-нун гимнастика чемпионнары

Спортчу гимнастика таалам-биле Совет Эвилелинин чемпионнамын сөөлүгү хуну спортта ынакшылыг кижилерин аажок кыздып, совуур-гадып турган. Маргыдаалар өң чил-де делис-биле озыланып турган. Бистин гимнастчыларымыс бектик мергежидин көргөспүшөөн, олар делегейде өң күштүлөр деп санат-тынар эргелин тодаргай көргөспө-нөр.

Украина комедантарын спортчу-лары Борис Шахлин биле Юрий Ти-тов гимнастиканын хөй сангын шимчөшкенин күрүстенигин сөөлүгү 115.1 балдарын (саннар-ны) ап, ийилөөн чурттуң чемпи-нары болганнар. Ийити команда таалам-биле тил-делгени Москва спортчуларынын наймралдыг коллективни чедип ал-ган. Ийити черде Россия Федерация-зынын, ушкү — Украинанын, дөрт-кү—Грузиянын, бешин—Ленинград-тын, алдыгы — Узбекстаннын, чедип — Белоруссиянын, сөскө — Азербайджаннын, тоску—Армения-нын, онту—Казахстаннын спортчу-лары болганнар. Тилдекчилерге медалдарын бол-гаш ийилчин чорутуу шаңналарын бай-мралдыг байлада тывыскалаан. (СЭТА).

Область чемпионатында

Ам чүткө ийи салымшыкынар артан. Сөөлүгү салгыларда турнир таблицада чамдык киржикчилер-ниң байдалы өлөөн өскерилген. Тур-нирнин ледери Шиягитин (Кызыл) 11 салгылардан 10 саннары алган, байдалык дыла бажылаан, ам херек кырында делисөөн атты чедип алган турда, Кыргыз (Улут-Хем), Чапай (Кызыл), Идам-Сюрюн (Эрэн) оларга Берювич (Кызыл) улай-улай уттурган, мурунда-ла алган турган 7,5 саннары-биле хөвөр артык. Кызыл чемпиону Полчаннов бир эвес сөөлүгү салы-ларда эки ойлаан болза, Шиягитин-ни чедер арталыг турган, иччалза-жоок мурунда эрте берген салым ойлап турган, Идам-Сюрюнге утту-руп алган. Иччантам, ол чемпион ат дээш өвес, ийити чер дээш дели-сөжир аларган. Сөөлүгү салгыларда Идам-Сюрюн эки ойлап турар, оон саны ам 7 четкен. Мартымын бай-далын экижидин кел чораш, Ши-ягитинге уттурган, 6,5 сангын хө-

вөр артык, иччалзажоок оң ам-да ийи салгылары бар. Оон өске киржикчилерин бай-ла-ла мында: Чапай (Кызыл)—5,5, Кухтаар (Сүт-Хал)—8 салгылар-нын сөөлүгү 5 сан алган, албап ужурунда турнирден үнө берген, ич-чантам, Братчиков, Чюдо, Кыр-гыс, Бенин-Лонсан, Идам-Сюрюн 1—1 саннары анал алганар, Там-ба (Каз-Хем) биле Кыргыз (Улут-Хем)—3,5, Бенин-Лонсан (Кызыл), Чюдо (Бай-Тайга), Братчиков (Бай-Тайга)—4,5 саннарыг. Анык шидыраачылар Емельянов, Ламака алаттыган чүрүм бугаар 2,5—2 саннарыг.

Чемпион ат дээш делисө доо-дуган болза-даа, ийити, ушкү, дөрткү чер дээш делисө хайныктышаан, чүткө дээрге 4 тилдекчилер зона та-лаамы-биле маргыдаага баржир ужураут. Чамдык шидыраачылар спортчу мергежидин чыдамын бе-дидип алыр дээш база делисөжи турарлар. С. ОДАЙ-ООЛ.

Спортчу чаа чүүлдер

Көнөк спортунуң кымын сезо-дугун ажыдышкыны болгаш Совет Конституцияны Хунуңге алдаржыт-кан маргыдаа декабрь 5-те Кызыл-дын «Совет Тываның 5 чымы» стадиона болуп эртен.

Маргыдаа херөөжөнүнүн 300 метрге чаркы-биле эгезөөн. Анаа Кян (педиститут) 1 минута 3,5 се-кунда маңааш, бирги чери алган. Ийити чери көдө ажыл-агый техникунуң төлөөлөкчиси Пруд-никова алган. Дараамында ол-ла дис-танцияга эр улустан область чемпи-ону Табуев (типография) 50,22 секундта маңааш бирги чери ал-ган. Чацухин (педиститут) оон чүткө 3 секундта ооздааш, ийити чери алган.

Херөөжөнүнүн 1500 метр ча-рыкыга Соколова хамкыты мурап келген. Эр улустун 300 метр ча-рыкынга база-ла Табуев эртин кел-ген. Оон соонда Тутатчиков (көдө ажыл-агый техникуму) келген.

Ол-ла хун көдө ажыл-агый тех-никунуң улуг азыны «Труд» нитилелинин аар агастика таалам-Редиктерун ораданчымы Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

ОБЛАСТЫН КИНОЭКРАННАРЫНДА

ЭРГИМ НОМЧУКЧУЛАРГА!
„ШЫН“
солунун 1959 чылда чагылгазы чоруп турар. Чагылганын бир чылда өртөө 52 рубль 20 копеек.
Чагылганы Союзпечатын бүгү салбырлары, харылаа салбырлары, почтачылар күлөөп ап турар.
„Шын“ солунун кизи бүрүзү чагыдып алырын далажынар.